

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
Наукова бібліотека**

**СПИСОК
ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ**

КАНДИДАТА АРХІТЕКТУРИ

**Касьянова
Олександра
Михайловича**

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016**

УДК 016:929(477.54)
ББК 91.9:79дА/Я
С 72

Укладачі: Н. П. Тріпутіна, В. О. Соколова

С72	Список опублікованих праць кандидата архітектури Касьянова Олександра Михайловича / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад.: Н. П. Тріпутіна, В. О. Соколова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 12 с.
-----	--

Касьянов Александр Михайлович

(1906–1961)

*Кандидат архітектури (1955 р.)
Директор Науково-дослідного інституту
містобудування УРСР (1950–1961 рр.)
Керівник Харківської організації Союзу
архітекторів України (1943–1946 рр.)
Головний архітектор м. Харкова (1943–1949 рр.)
Член-кореспондент Академії будівництва і
архітектури (1958 р.)*

Містобудівне обличчя Харкова формувалося протягом понад трьох століть під впливом багатьох об'єктивних факторів, а також творчих зусиль майстрів архітектурного «цеху». Чи не найвагоміший внесок у вирішення проблеми збереження архітектурної самобутності міста був зроблений плеядою харківських зодчих середини ХХ ст., які у 1930-ті роки брали участь у його «соціалістичній реконструкції», а у 1940-х підіймали його з руїн та згарищ.

Чільне місце серед них по праву займає член-кореспондент Академії будівництва та архітектури, директор Науково-дослідного інституту містобудування УРСР, кандидат архітектури Олександр Михайлович Касьянов (1906–1961 рр.). Попри визначні заслуги цього митця перед нашим містом і українською архітектурою в цілому, його життя та творчість досі не стали предметом докладного наукового висвітлення. Отже, у пропонованій вашій увазі спробі, її авторам, за винятком скорботного повідомлення в журналі «Строительство и архитектура» [20], довелося спиратися переважно на матеріали архівів та музеїв Харкова і Києва, на мемуари професора ХІКБ (зараз – Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова) П. Ю. Шпари [4], а також на багатий творчий спадок самого О. М. Касьянова.

Харків відіграв дуже важливу роль у особистісному та професійному становленні О. М. Касьянова. Саме у нашому місті 23 лютого (за новим стилем) 1906 року йому випало народитися у сім'ї Михайла Олександровича Касьянова. Батько був сином протоієрея церкви хутора Герасимова Облесті Війська Донського, у той період навчався у Харківському Імператорському університеті [18, спр. 222, арк. 1; 11, арк. 3]. Невдовзі, отримавши диплом історико-філологічного відділення цього навчального закладу, батько перевіз сім'ю до рідних місць і почав педагогічну діяльність в гімназіях Новочеркаська та станиці Цимлянської, яку продовжував аж до Жовтневого перевороту. Знову до

Харкова родина прибула вже після падіння Імперії, коли Михайла Олександровича за обранням призначають директором Холодногірської Освіти [18, спр. 223, арк. 1–6].

Дістати вищу освіту вихідцю з інтелігенції було у ті роки надважким завданням. Тож, провчившись кілька років у 4-й совшколі Харкова, Сашко самостійно підготувався до вступу у виш. До анкети вступника було додано заяву його батька – працівника освіти із 18-річним стажем, на той час співробітника Харківської дитячої колонії, відповідального за культурно-освітню роботу. У цій заяві від 3 липня 1923 р. висловлено переконливе прохання відрядити хлопця на навчання до Харківського інституту народного господарства за квотою Наркомосу (на початку 1920-х вступ до вишів здійснювався не за академічною успішністю, а відповідно відрядженню з місця роботи). Своїм клопотанням Харківський губернський відділ союзу «Всеробос» підтримав це прохання. І, попри негативні резолюції на всі заяви, накладені В. Межлауком [17, спр. 787, арк. 1–4], 24 серпня 1923 р. юнак таки був зарахований на навчання до Харківського інституту народного господарства по основному факультету [18, спр. 151, арк. 1].

Під час навчання в господарському інституті у 17-річного хлопця проявилось неабияке художнє обдарування. Не маючи жодної фахової підготовки, юнак у 1923 р. починає працювати художником у Харківській Секції образотворчих мистецтв Спілки працівників мистецтв (ИЗО РАБИС). Тож 15 вересня 1924 р. він стає студентом архітектурного відділу Харківського художнього технікуму (невдовзі технікум було реорганізовано в інститут) [18, спр. 151, арк. 3].

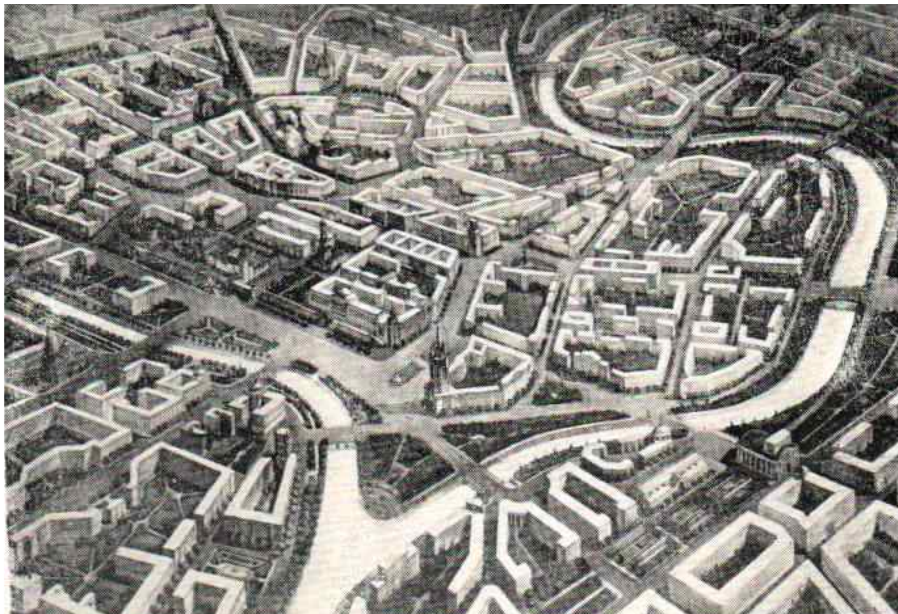
Харківський художній інститут

Юнаку пощастило з викладачами, серед яких ключове місце займав академік архітектури О. М. Бекетов. За роки навчання майбутній архітектор одночасно з теоретичними знаннями накопичує солідний досвід практичної роботи у будівельній галузі. Так, у 1924–1926 рр. він працює хронометражистом станції Держплану СРСР з перегляду Урочного положення для будівельних робіт; у 1926–1928 рр. як технік бере участь у спорудженні Будинку державної

промисловості в Харкові; у 1928–1929 рр. проектує житлові будинки у складі проектної контори Харківської Окржитлоспілки. Друге десятиріччя ХХ ст. він закінчує як архітектор у складі Бюро з проектування Великого Запоріжжя.

1930-го року на базі низки розрізнених проектних організацій, зокрема, і Бюро, де працював О. М. Касьянов, у Харкові в будинку № 12 по вул. Революції створюється потужний республіканський інститут «Діпромисто» УРСР (Гипроград) [14, с 23]. І безпосередньо по отриманні у 1930-му році «червоного» диплому зі званням «архітектора-художника» протягом 10 років молодий здчий працює у новоствореній установі на посаді організатора-керівника творчої майстерні.

Головним доробком передвоєнного періоду для О. М. Касьянова став грандіозний «Проект соціалістичної реконструкції Харкова», у розробці якого він брав участь як головний архітектор і керував сотнею фахівців – скульпторів, архітекторів, конструкторів, транспортників...[1].

Проект реконструкції Харкова, 1930-ті рр.

У цьому проекті Олександр Михайлович уперше застосував ідею мікрорайонування міських територій [20]. На думку метра харківської архітектури П. Ю. Шпари: «Всесторонне образованный и глубоко мыслящий здчий, он, по существу, явился основоположником первого научно обоснованного генерального плана развития города, который лёг в основу дальнейших разработок» [20].

У ті ж роки під керівництвом майстра були виконані проекти планування Луганська, Вітебська, Конотопа, Могильова, Чернігова, Кам'янця-Подільського, Луцька, багатьох сіл та робітничих селищ, житлових та громадських споруд, зокрема, знаменитого Будинку Червоної Армії на Університетській гірці в Харкові, при спорудженні якого були застосовані найсучасніші будівельні конструкції [20].

Постановою № 10/71 від 5 березня 1937 р. «Про впорядкування справи розгляду та затвердження проектів планування забудови та архітектурно-

художнього оформлення міста Харкова» президія Харківської міськради у числі провідних містобудівників Харкова вводить Олександра Михайловича до складу Архітектурно-технічної ради [20].

Окремий важливий напрямок діяльності зодчого становить його участь у численних архітектурних конкурсах: проект пам'ятника Колумбу у Сан-Домінго, генеральний план Стокгольма, Палац Рад в Москві, пам'ятник Т. Г. Шевченку у Каневі, Театр масової музичної дії у Харкові...

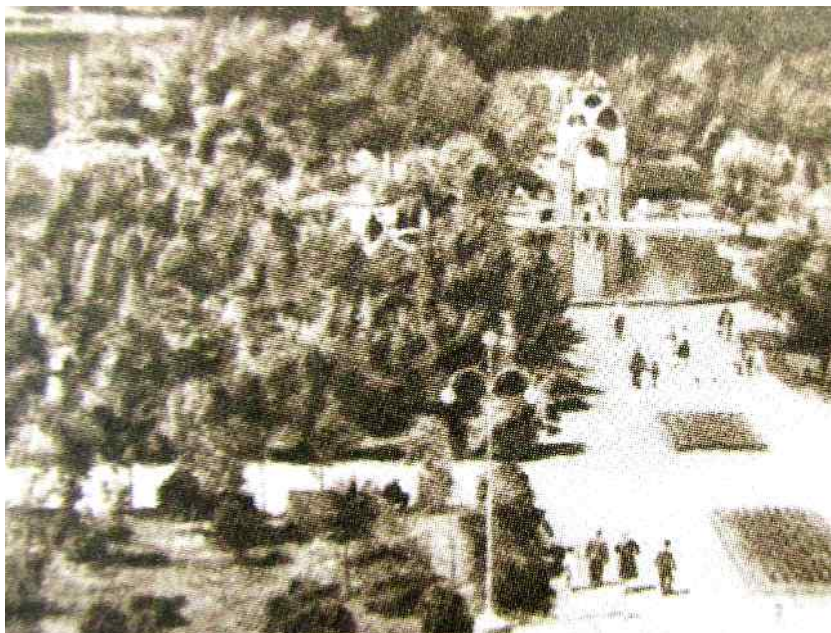
Активною у передвоєнне десятиліття була і педагогічна діяльність Олександра Михайловича. Його учнями у ті роки були студенти: будівельного технікуму, Харківського технологічного, інженерно-будівельного, художнього інститутів та Харківського інституту комунального господарства, де він читав лекції з архітектурної композиції та містобудування і керував виконанням навчальних проектів [11, арк. 5].

Своїми містобудівними концепціями О. М. Касьянов охоче ділився з архітектурною громадськістю та широким загалом зацікавлених містян. Як зазначав П. Ю. Шпара: «О. М. Касьянов був обдарованим публіцистом та вченим-популяризатором. Його численні публікації характеризуються глибиною наукової й художньої думки та ясністю й доступністю її викладу» [4, с. 69]. Він майстерно володів українською та російською мовами, знав болгарську, чеську, польську, білоруську та англійську. Вірогідно, схильність до мов можна пояснити тим, що батько архітектора був висококваліфікованим викладачем-філологом і в сім'ї існувало глибоко шанобливе ставлення до мови [18, спр. 222; спр. 157, арк. 3]. Ці якості були реалізовані, зокрема, у статті «Соціалістична реконструкція міста Львова», яка побачила світ у фаховому журналі «Архітектура Радянської України» 1940-го року. У ній виразно відбилася чуйне та обережне ставлення автора до унікальних архітектурних надбань «міста Лева», прагнення у ході необхідного оновлення міської структури не зашкодити історично сформованому обличчю перлини світової архітектури. Міркування, що були викладені у статті, виникли у зодчого у зв'язку з тими складними завданнями, які постали перед ним під час роботи на посаді директора Львівської філії інституту «Діпромісто» УРСР у 1940–41 рр. Саме у Львові застало Олександра Михайловича вторгнення гітлерівських загарбників. Коротку літню ніч 22 червня 1941 р. він провів, працюючи над ескізом реконструкції одного з міських районів, а зранку на цей район вже обрушилися німецькі бомби [1].

Дивом діставшись додому, Олександр Михайлович включився у роботу «Діпроміста» з маскуванню Харкова від ворожих нальотів. Із вересня 1941 по серпень 1943 рр. в шинелі воїна, капітан-інженер, командир 2-го відділу штабу Військово-польового будівництва О. М. Касьянов пройшов трагічний шлях до волзьких берегів (його стійкість у битві на Волзі відзначена медаллю «За оборону Сталінграду»), а потім взяв участь у наступальних боях на Донбаському напрямку [18, спр. 157, арк. 1 зв.]. У натхненній роботі та смертельних битвах заслужив митець почесне право очолити відбудову рідного міста після його звільнення [11, арк. 3 зв.]. В нетопленій кімнаті, при каганці днями і ночами працював майстер над відновленням втраченого при пожежі

міськвиконкомівського архіву передвоєнного плану реконструкції міста. «Відродити Харків у всій його славі і величі» – таким бажанням палало серце зодчого [18]. За кілька місяців була готова схема, відповідно до якої вже можна було розпочинати відбудовчі роботи, а через 2 роки, 1 січня 1945 р., відбудовникам було представлено повноцінний генплан з детальними ескізами окремих районів, кварталів, вулиць, будівель. Як зазначав Олександр Михайлович, у цьому плані було «створено канву для майбутнього розв’язання окремих містобудівельних, архітектурних завдань, що постійно виникатимуть перед архітекторами під час відбудови та подальшої забудови Харкова».

Міська громада високо оцінила виконану роботу: у січні 1948 р. виконком Харківської міськради ініціював висунення згаданого проекту на здобуття найвищої мистецької нагороди СРСР – Сталінської премії. Премію мав отримати творчий колектив у складі: автора Генерального плану м. Харкова – архітектора-художника О. М. Касьянова, його співавторів: архітектора В. С. Ніколаєва, інженера-економіста О. П. Авілової, директора Харківського Міськпроекту інженера Н. П. Селезньова та директора Діпромiста інженера В. І. Новікова [18, спр. 179, арк. 1]. У довідці, доданій до проекту постанови «Про висунення робіт з планування м. Харкова на здобуття Сталінської Премії 1947 р.», зокрема вказувалося: «В цілому роботи з планування міста Харкова є у низці аналогічних робіт одним з найбільш цікавих та найбільш кваліфікованих проявів практики радянського містобудування». А «в особі архітектора Касьянова створилася природна наступність у розробці одного із визначних містобудівних документів у нашій країні, а також у втіленні цього проекту в натурі» [18, спр. 179, арк. 1–4]. На жаль, незважаючи на глибоку обґрунтованість висунення, намір харків’ян так і не було реалізовано. Проте, у гамірному середмісті Харкова, наче привітання наступним поколінням харків’ян, лишився зелений острівець затишку – сквер Перемоги з басейном, вишуканою альтанкою і прозорим фонтаном «Дзеркальний струмінь», створений за натхненним замислом трьох наших земляків: О. М. Касьянова, В. І. Коржа та Г. С. Маяк.

Важко переоцінити щоденні титанічні зусилля Головного архітектора Харкова з оперативного керівництва забудови зруйнованого міста. Безліч конфліктів доводилося розв’язувати, домагаючись неухильного виконання правил землевідведення та погоджуючи питання оренди напівзруйнованих будівель. Звіти про роботу

Управління головного архітектора Харкова нагадують зведення про воєнні дії з полів битви [12]. Разом з архітектором В. М. Ореховим Олександр Михайлович взяв участь у закритому конкурсі на проект відбудови головної вулиці столиці України – Хрещатика [18, спр. 111, арк. 3].

Успішне здійснення колосального проекту з подолання жахливих наслідків війни вимагало від Головного архітектора Харкова О. М. Касьянова справді державницьких підходів до розв’язання гострих проблем. Серед них – необхідність узгодження галузевих інтересів значної кількості промислових підприємств, які вели розбудову виробничих та господарських корпусів і житла для своїх працівників із перспективою розвитку міста.

Вул. Іванова, м. Харків, 23 серпня 1943 р.

Розмірковуючи над величезною відповідальністю, яку несе архітектор перед суспільством за результати своєї творчої праці, Олександр Михайлович у програмній статті в журналі «Україна» наголошує: «Доручивши архітекторові відбудування певного об’єкта архітектури, треба зробити його основною і повновладною постаттю на будівництві», «надати архітекторові усіх прав «зодчого», щоб він не тільки милувався своїм проектом (це ж тільки 10% всієї справи), а й сам будував своє творіння». Цю ж думку стверджує майстер у листі до академіка К. С. Алабяна від 28 січня 1947 р.: «Архитектор должен быть целиком там, где создаются величайшие и малые сооружения нашей страны. Он должен быть генералом в огромной армии строителей, а не писарем хотя бы и Генерального штаба этой армии...» [18, спр. 112, арк. 1].

У розробці нових обрисів майбутніх міст архітектор Касьянов, перш за все, спирався на ретельно вивчену попередню історію оновлюваних об’єктів. Тож не дивно, що теоретична спадщина зодчого багата на дослідження по розгляду ретроспективи архітектурного розвитку м. Харкова. Відродженню історичного центру Харкова була присвячена і дисертаційна праця митця, захист якої у 1955 р. приніс йому наукове звання кандидата архітектури. Таке ж

самовіддане ставлення до своєї професії виховував Олександр Михайлович і в своїх учнів.

Політичні процеси початку 1950-х рр. дали поштовх потужним змінам у соціальній сфері. У період Хрущовської «відлиги» саме масове житлове будівництво стало наріжним каменем соціальної тогочасної політики. В основу реформи будівельної галузі був покладений принцип індустріалізації будівництва за типовими проектами. В усіх куточках країни починають виникати обширні райони новобудов. Тож очільник новоствореного інституту стає керівником низки наукових тем, веде потужну роботу у галузі районування, планування і забудови населених місць і районів. Понад 40 публікацій в галузі містобудування вийшли з-під пера О. М. Касьянова. Тематика цих праць переважно спрямована на розв'язання загальних проблем містобудування. Водночас, Олександр Михайлович уважно розглядає і досить вузькі питання, з якими доводиться мати справу у практиці містобудівників.

Багато енергії здочий віддавав громадській діяльності. Будучи одним з організаторів Співки архітекторів України, на протязі багатьох років входив до складу правління цієї організації та Союзу архітекторів СРСР. На посаді головного редактора, а потому – члена редколегії журналу «Строительство и архитектура» він зробив значний внесок у діяльність цього фахового часопису [20]. У різні роки харків'яни та жителі області, а також мешканці Львова обирали Олександра Михайловича депутатом Харківської обласної та міської і Львівської міської рад депутатів трудящих. Держава відмітила його двома орденами «Знак Пошани» та низкою медалей.

Неспокійне серце митця перестало битися 23 вересня 1961 р. у Харкові, похований він був на Байковому цвинтарі міста Києва [18, Н. С. Возняк. Передмова до опису, арк. 5]. Творчий спадок, залишений О. М. Касьяновим на харківських пагорбах, може слугувати добрим прикладом любові до рідного міста та відповідальності за свою справу перед нащадками.

Касьянов О. М. – автор та співавтор понад 40 наукових праць.

Нагороди:

Ордени:

«Знак Пошани» (за відновлення Харкова) (1944 р.).

«Знак Пошани» (до 30-річчя радянської України) (1948 р.).

Медалі:

«За оборону Сталінграду» (1942 р.).

«За перемогу над Німеччиною» (1945 р.)

«За доблестну працю у Великій вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945 р.)

Бібліографія опублікованих праць О. М. Касьянова

1. Архитектура и планировка / А. М. Касьянов // Харьков: справочная книга. – Харьков : Книжно-газет. изд-во, 1953. – С. 101–122.
2. Архітектор великої доби / О. М. Касьянов // Україна. – 1944. – № 1. – С. 30–32.
3. Будинок Червоної Армії і Флоту в Харкові / О. М. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1938. – № 2. – С. 11–12.
4. Будуємо соціалістичний Харків (Що повинен знати кожен комсомолец про проект соціалістичної реконструкції столиці України) / О. М. Касьянов. – Харків : Молодий більшовик, 1932. – С. 22–65.
5. Генеральний план Харкова / О. М. Касьянов // Вісник Академії архітектури УРСР. – 1947. – № 1. – С. 33–34.
6. Градостроительство Украины в семилетке / А. М. Касьянов. – Киев : [б. и.], 1960. – 34 с. – (О-во по распротр. полит. и науч. знаний Укр. ССР. Серия 7, № 5).
7. Дискусія про житло колгоспника. Проти консервативних тенденцій у вивченні народного житла / О. М. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1940. – № 11. – С. 37–39.
8. Забудові Запоріжжя – увага архітектурної громадськості / О. М. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1940. – № 7. – С. 8–12.
9. Задачи градостроительства на Украине и некоторые вопросы реконструкции и застройки г. Харькова / А. М. Касьянов // Вопросы планировки и застройки г. Харькова : сокращ. стенограмма совещ., проведен. исполкомом Харьков. гор. Совета депутатов трудящ. и Ин-том градостроит. Акад. архит. УССР 23–24 июня 1955 г. – Киев : Госстройиздат УССР, 1955. – С. 19–25.
10. Задачи инженерной геодезии в области районной планировки, настройки и благоустройства населённых мест Украинской ССР / А. М. Касьянов. – Киев : [б. и.], 1958. – 8 с.
11. Зміцнювати зв'язки Академії архітектури УРСР з практикою містобудівництва / О. М. Касьянов // Вісник Академії архітектури УРСР. – 1951. – № 4. – С. 5–13.
12. Краса вільного міста / О. М. Касьянов // Україна. – 1944. – № 10. – С. 23–24. – (Тов-во для поширення політ. і наук. знань Укр. РСР. Серія 4, № 9).
13. Місто майбутнього / О. М. Касьянов. – Київ : [б. в.], 1957. – 38 с.
14. Народні будови Харкова / О. М. Касьянов // Вісник Академії архітектури УРСР. – 1949. – № 4 – С. 25–28.
15. Некоторые спорные вопросы в застройке городов / А. М. Касьянов // Архитектура СССР. – 1957. – № 1. – С. 22–25.
16. Нові театри / О. М. Касьянов // Архітектура і будівництво. – 1954. – № 2. – С. 8–10.
17. О градостроительстве Украины / А. М. Касьянов // Зодчество Украины, 1654–1954 : сб. / Акад. архит. УССР, Ин-т истории и теории архитектуры. – Киев : Изд-во Акад. архит. УССР, 1954. – С. 57–76.

18. Обриси майбутнього Харкова / О. М. Касьянов // Соціалістична Харківщина. – 1944. – 3 листопада.
19. Пам'ятник Т. Г. Шевченкові в Харкові / О. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1939. – № 2. – С. 37–40.
20. Питання економіки забудови міста / О. М. Касьянов // Архітектура і будівництво. – 1955. – № 3. – С. 16–17.
21. Планіровка жилих районів у нових умовах / О. М. Касьянов // Вісник Академії будівництва і архітектури УРСР. – 1959. – № 2. – С. 9–11.
22. Про безпеку вуличного руху в містах / О. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1938. – № 5/5. – С. 28–31.
23. Про компактність населених місць УРСР / О. М. Касьянов // Строительство и архитектура. – 1960. – № 4. – С. 5–7.
24. Про проектування масового індивідуального житла / О. М. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1940. – № 1. – С. 22–24.
25. Про складання і реалізацію проектів планування населених місць / О. М. Касьянов // Вісник Академії будівництва і архітектури УРСР. – 1958. – № 3. – С. 6–11.
26. Проблема реконструкції і забудови площ Києва / О. М. Касьянов // Архітектура і будівництво. – 1953. – № 5. – С. 8–12.
27. Проти консервативних тенденцій у вивченні народного житла / О. М. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1940. – № 11. – С. 37–39.
28. Радянське містобудівництво на Україні : стеногр. публ. лекції / О. М. Касьянов. – Київ : [б. в.], 1955. – 27 с. – (Тов-во для поширення політ. і наук. знань Укр. РСР. Серія 5, № 11).
29. Реконструкція центра Харькова / А. Касьянов // Архитектура СССР. – 1934. – № 2. – С. 52–60.
30. Реконструкція центрів п'яти міст України / О. М. Касьянов // Вісник Академії архітектури УРСР. – 1952. – № 2. – С. 10–16.
31. Соціалістична реконструкція міста Львова / О. М. Касьянов // Архітектура Радянської України. – 1940. – № 9. – С. 4–12.
32. Строительство и архитектура за рубежом : сб. ст. : обзоры иностр. период. изд. / сост.: А. М. Касьянов и др. – Киев : Госстройиздат УССР, 1956. – Сб. 6. – 159 с.
33. Третій метрополітен / О. М. Касьянов // Строительство и архитектура. – 1961. – № 1. – С. 7–9.
34. Харків : іст.-архіт. нарис / О. М. Касьянов. – Київ : Держбудвидав УРСР, 1956. – 22 с. : іл.
35. Харьков / А. М. Касьянов. – Москва (РФ) : Изд-во Акад. архит. СССР, 1949. – 47 с.
36. Харьков : архит.-ист. очерк / А. М. Касьянов. – Киев : Изд-во Акад. архит. УССР, 1955. – 62 с.
37. Харьков восстанавливается / А. М. Касьянов // Архитектура и строительство. – 1946. – № 6. – С. 3–4.

38. Харьков станет красивее прежнего / А. М. Касьянов // Красное знамя. – 1944. – 12 августа.

39. Чехословацчина буде / П. Ф. Бакума, О. М. Касьянов, М. І. Медведєв // Вісник Академії будівництва і архітектури УРСР. – 1961. – № 4. – С. 59–63.

40. Kasjanov A. Einige Fragen des Städtebaues in der Ukrainischen SSR / Aleksander Kasjanov // Deutsche Architektur. – 1957. – № 1. – S. 24–26.

Публікації про О. М. Касьянова

1. Гримайло Я. Мрія архітектора / Я. Гримайло // Соціалістична Харківщина. – 1944. – 9 грудня.

2. Касьянов Александр Михайлович // Архитекторы-евреи в Харькове : очерк / А. Ю. Лейбфрейд. – Харьков : Каравелла, 2002. – С. 10, 18.

3. Касьянов Александр Михайлович // Архитекторы Харькова / под общ. ред. С. Чечельницкого. – Харьков : [б. и.], 2008. – С. 12, 14, 18, 29, 58, 167, 170, 181, 208.

4. Касьянов Александр Михайлович // Записки архитектора / П. Е. Шпара. – Киев : Будівельник, 1988. – С. 21, 24, 36, 49, 51, 68, 69.

5. Касьянов Александр Михайлович // Каменная летопись: история градостроительства и архитектуры Харькова : путеводитель / Б. А. Бондаренко. – 2-е изд., доп. и перераб. – Харьков : Прапор, 1978. – С. 55, 57.

6. Касьянов Александр Михайлович // Развитие строительной науки и техники в Украинской ССР : в 3 т. – Киев : Наукова думка, 1990. – Т. 3 : Строительная наука и техника в Украинской ССР в 1943–1987 гг. – С. 302, 316.

7. Касьянов Александр Михайлович // Слово о родном городе / Е. А. Плотичер. – Харьков : Золотые страницы, 2009. – С. 77.

8. Касьянов Александр Михайлович // Стили в архитектуре Харькова / Т. Давидич. – Харьков : Литера Нова, 2013. – С. 92, 110, 115, 146.

9. Касьянов Александр Михайлович // Харьков вчера, сегодня, завтра / Ю. М. Шкодовский, И. Н. Лаврентьев, А. Ю. Лейбфрейд, Ю. Ю. Полякова. – Харьков : Фолио, 2002. – С. 47, 48, 50, 57, 60, 61.

10. Касьянов Александр Михайлович // Харькову 300 лет : краткий ист.-экон. очерк / А. Ф. Михайлик. – Харьков : Харьков. обл. изд-во, 1958. – С. 142.

11. Касьянов Олександр Михайлович. – Архів Харківського державного технічного університету будівництва і архітектури, особова справа.

12. Касьянов Олександр Михайлович. – Державний архів Харківської області, ф. Р.–4658.

13. Касьянов Олександр Михайлович. – Фонд Музейного комплексу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, особова справа проф. Ф. Г. Молокіна, конверт № 74.

14. Касьянов Олександр Михайлович // Харківська державна академія міського господарства / [редкол.: Т. П. Єлісеєва, О. Л. Рябченко, Н. П. Тріпутіна та ін. ; гол. ред. Г. В. Стадник]. – Харків : Золоті сторінки, 2002. – С. 23.

15. Касьянов Олександр Михайлович // Харківщина : енцикл. словник / Харків. облрада, Харків. облдержадмін. ; [редкол.: С. І. Посохов (голова) та ін.]. – Харків : Золоті сторінки, 2014. – С. 160.
16. Касьянов Олександр Михайлович // Харкову 300 років : короткий іст.-екон. нарис / О. Ф. Михайлик. – Харків : Харків. обл. вид-во, 1956. – С. 115.
17. Касьянов Олександр Михайлович. – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 166, оп. 3.
18. Касьянов Олександр Михайлович. – Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України, ф. 141, оп. 1.
19. Можейко І. У пропорціях камертона, або як Харків обзавівся своїм символом : [про Дзеркальний струмінь; архіт.: В. І. Корж, О. М. Касьянов, Г. С. Маяк] / І. Можейко // Слобідський край. – 2016. – 28 травня. – С. 13.
20. Памяти Александра Михайловича Касьянова // Строительство и архитектура. – 1961. – № 11. – С. 40.
21. Присутственные места старого Харькова : [о проектах А. М. Касьянова] // Архитектура. Строительство. Событие. – 2008. – № 3. – С. 12–14.